

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГАА, ХӨГЖЛИЙН ХҮРЭЭЛЭН

**ҮГ ХЭЛЭХ, ҮЗЭЛ БОДЛОО ИЛЭРХИЙЛЭХ, МЭДЭЭЛЭЛ АВАХ,
ХЭВЛЭН НИЙТЛЭХ ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨГ МОНГОЛ УЛСЫН
ХУУЛИУДАД ХЭРХЭН ЗОХИЦУУЛСАН ТАЛААРХ ЛАВЛАГАА,
МЭДЭЭЛЭЛ**

Судалгааны төрөл: **Лавлагаа, мэдээлэл**
Судалгааны код: **СТ-25/403**
Хугацаа: **2025.01.24**

ЗАХИАЛАГЧ: УИХ-ын гишүүн Ч.Лодойсамбуу

Хянасан: ПСХХ-ийн Захирал Д.Бумдарь

Судалгаа удирдсан: ПСХХ-ийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга Д.Онолт

Судлаач: О.Нарантуяа

Улаанбаатар хот
2025

УДИРТГАЛ

УИХ-ын гишүүн Ч.Лодойсамбуугийн захиалгаар “Үг хэлэх, үзэл бодлоо илэрхийлэх, мэдээлэл авах, хэвлэн нийтлэх эрх, эрх чөлөөг Монгол Улсын хуулиудад хэрхэн зохицуулсан талаарх лавлагаа, мэдээлэл”-г Парламентын судалгаа, хөгжлийн хүрээлэнд гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго: Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуулиудаар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсэгт заасан эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.

Судалгааны хамрах хүрээ: Захиалагчаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу дараах хүрээнд лавлагаа, мэдээллийг гүйцэтгэлээ. Үүнд:

1. Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуулиудаас үзэл бодлоо илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх, мэдээлэл олж авах эрх, түүнийг хязгаарласан байж болзошгүй зохицуулалтуудын лавлагаа, мэдээлэл гаргах;
2. Хуулиудын лавлагаа, мэдээллийг Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөний тухай хуулийн 2 дугаар зүйл “Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөө, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн чөлөөт байдлыг хязгаарласан хууль батлан гаргахыг хориглоно.” гэсэн заалтыг шалгуур үзүүлэлт болгон Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсэгт заасан эрх хангагдаж буй эсэхэд шинжилгээ хийв.

Судалгааны арга зүй: Судалгааг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуулиудаас иргэд болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн мэдээлэл хайх, мэдээлэл олж авах эрхийг хангахад чиглэсэн “олон нийтэд мэдээлнэ, мэдээлж болно, мэдээлэх үүрэгтэй” гэсэн агуулгын хүрээнд хуулиудын лавлагаа, мэдээллийг түүвэрлэх, нэгтгэн дүгнэх арга зүйг ашиглан гүйцэтгэв.

ХУРААНГУЙ

Монгол Улсын Үндсэн хууль (Арван зургадугаар зүйлийн 16.16, 16.17 дахь хэсэг), Хэвлэлийн эрх чөлөөний тухай хууль нь мэдээлэл хайх, мэдээлэл олж авах эрхийг баталгаажуулсан суурь хуулиуд юм. Түүнчлэн Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хууль (2021), Шилэн дансны тухай хууль, Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль нь хуулийн хүрээнд төрийн болон төсөвт байгууллагаас гаргуулж авч болох нээлттэй мэдээллийн хүрээг тогтоож өгсөн байна. Эдгээр хуулиуд нь үг хэлэх, үзэл бодлоо илэрхийлэх, мэдээлэл авах, хэвлэн нийтлэх эрх, эрх чөлөөг баталгаажуулсан хуулиуд гэж үзэж энэхүү судалгаанд хамруулаагүй болно.

Энэхүү лавлагаа мэдээлэлд 21 хуулийн 53 зүйл, заалтыг түүвэрлэн авч судаллаа.

Судалгаанд авагдсан хуулиудын зохицуулалтыг авч үзвэл, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 дугаар хэсэгт заасан **итгэл үнэмшилтэй байх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх эрх чөлөөг** хязгаарласан байж болзошгүй (хязгаарлах боломжтой) 5 зохицуулалт байна.

Мөн тус хэсгийн **хэвлэн нийтлэх эрхийг** хязгаарласан байж болзошгүй (хязгаарлах боломжтой) нийт 16 зохицуулалт байна.

Харин Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.17 дахь хэсэгт заасан **мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг** хангасан 20 зохицуулалт, хязгаарласан байж болзошгүй (хязгаарлах боломжтой) нийт 20 зохицуулалт байна. Энэ нь судалгаанд авагдсан нийт зохицуулалтын 38 хувь нь юм. Энэ эрхийн хувьд иргэд болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг хоёуланг нь хамааруулан авч үзсэн болно.

**Үг хэлэх, үзэл бодлоо илэрхийлэх, мэдээлэл авах, хэвлэн нийтлэх эрх, эрх чөлөөг зохицуулсан
Монгол Улсын хуулиудын лавлагаа, мэдээлэл**

Дугаар	Хуулийн нэр	д/д	Хуулийн зохицуулалт	Шалгуур үзүүлэлт		
				ҮХ-ийн 16.16 итгэл үнэмшилтэй байх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх эрх чөлөө	ҮХ-ийн 16.16 хэвлэн нийтлэх эрх чөлөө	ҮХ-ийн 16.17 мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрх чөлөө
1	Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хууль 2020.12.07	1	Комисс, түүний гишүүний бүрэн эрх 28 дугаар зүйл. Комиссын гишүүний шаардлага, зөвлөмжийг биелүүлэх 28.5.Комиссын гишүүн нь гаргасан шаардлага, зөвлөмж, түүний хэрэгжилтийн талаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтлэх, олон нийтэд мэдээлж болно.			Иргэдийн мэдээлэл авах эрхийг хангасан. Гэвч “мэдээлж болно” гэсэн нь мэдээлэхгүй ч байж болно гэсэн агуулгыг ч илэрхийлж байна.
		2	33 дугаар зүйл. Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны чиг үүрэг 33.1.4.хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр мэдээлэл, сурталчилгаа тогтмол явуулах.			Иргэдийн мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
		3	37 дугаар зүйл. Улс төрийн баталгаа 37.2.Комиссын болон Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүн үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөө эдлэхдээ өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандана.	“өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандана” гэдэг нь хууль, эрх зүйн хувьд тодорхойгүй. Ямар тохиолдолд өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандсан, хүндэтгэлтэй хандаагүй гэж үзэх нь тодорхойгүй. Мөн Төрийн албаны тухай хуулийн 39.1.13 ¹ дахь		

¹ 39 дүгээр зүйл.Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагаанд хориглох зүйл

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

				хэсэгт заасны дагуу хязгаарлагдаж байж болзошгүй.		
2	Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ 2021.01.15	4	12 дугаар зүйл.Шүүхийн үйл ажиллагаа нээлттэй, ил тод байх 12.2.2.шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулах, шүүхийн цахим хуудас, эсхүл хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, эсхүл олон нийтийн цахим сүлжээгээр энэ хууль болон хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухайлсан хуульд заасны дагуу шууд дамжуулах, эсхүл олон нийтэд дуу-дүрсний бичлэгээр хүргэх; <u>/Энэ заалтыг 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулсан./</u>		Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хууль болон хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн дагуу олон нийтэд хүргэх мэдээллийн хүрээ бага байгаа нь хэвлэн нийтлэх эрхийг хэт хязгаарласан байж болзошгүй.	Иргэдийн мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
		5	32 дугаар зүйл.Шүүгчийг сонгон шалгаруулах журам 32.1.Хуульчдаас шүүгчийг шилж олох, сонгон шалгаруулах, шүүгчийн албан тушаалд нэр дэвшүүлэх ажлыг Ерөнхий зөвлөл нээлттэй, ил тод, хараат бус байх, хууль дээдлэх зарчмыг баримтлан зохион байгуулна. 32.2.Ерөнхий зөвлөл дараах хугацаанд шүүгчийн сонгон шалгаруулалтын зарыг өөрийн цахим хуудас болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлнэ: 32.4.Энэ хуулийн 32.2-т заасан зарыг тухайн шүүгчийн ажиллах аймаг, нийслэлийн өдөр тутмын хэвлэлд нийтэлж болно.			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
		6	33 дугаар зүйл.Шүүгчид нэр дэвшигчийг бүртгэх			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.

39.1.13.хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр болон цахим хуудас, нийгмийн сүлжээний хэрэгслээр төрийн бодлоготой холбоотой асуудлаар албан бус байр суурь, улс төрийн үзэл бодлоо илэрхийлэх, улс төрийн нам, эвсэл, нэр дэвшигчийн талаар эерэг, сөрөг мэдээ, мэдээлэл түгээх;

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			<p>33.3.Ерөнхий зөвлөл өргөдөл гаргагчийн баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш 21 хоногийн дотор бүрэн гүйцэд, үнэн зөв эсэхийг нягтлан шалгаж, шүүгчид нэр дэвшигчээр бүртгэсэн, эсхүл бүртгэхээс татгалзсан тухай тогтоол гаргана.</p> <p>33.4.Энэ хуулийн 33.3-т заасан тогтоол гарснаас хойш ажлын гурван өдрийн дотор нэр дэвшигчийн баримт бичгийг Ерөнхий зөвлөлийн цахим хуудаст байршуулах бөгөөд хүний эмзэг мэдээлэлд хамаарах мэдээллийг нийтлэхгүй.</p>			
		7	<p>60 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийн үйл ажиллагаанд хориглох зүйл</p> <p>60.1.6.хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлд хэргийн талаар мэдээлэл өгөх.</p>	Иргэдийн төлөөлөгчөөр сонгогдон ажиллаж буй иргэний хувьд хувийн үзэл бодлоо илэрхийлэх эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.		
		8	<p>75 дугаар зүйл.Мэдээллээр хангах</p> <p>75.2.Ерөнхий зөвлөл болон шүүхийн Тамгын газар дараах байдлаар олон нийтийг мэдээллээр хангана:</p> <p>75.2.1.шүүхийн бие даасан байдлыг хангах, шүүхийг захиргааны удирдлагаар хангах, шүүгчийг шилж олох, шүүгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах бүрэн эрхийн хэрэгжилтийн талаар цахим хуудас болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд тогтмол мэдээлэх;</p>			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
		9	<p>77 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлэх, томилох, сонгох журам</p> <p>77.1.Улсын Их Хурал Ерөнхий зөвлөлийн шүүгч бус гишүүнийг дараах журмаар нээлттэйгээр нэр дэвшүүлж, томилно:</p>			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			<p>77.1.2.Ерөнхий зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа дуусахаас 90-ээс доошгүй хоногийн өмнө, эсхүл гишүүний бүрэн эрх хугацаанаасаа өмнө дуусгавар болсноос хойш 14 хоногийн дотор, хэрэв чуулганы чөлөө цагт эдгээр нөхцөл бий болсон бол ээлжит чуулган эхэлсэн өдрөөс хойш 14 хоногийн дотор Байнгын хорооноос Ерөнхий зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах тухай зарыг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлэх;</p> <p>77.12.Нийт шүүгчийн чуулган Ерөнхий зөвлөлийн шүүгч гишүүнийг дараах журмаар нэр дэвшүүлж, сонгоно:</p> <p>77.12.1.Ерөнхий зөвлөлийн дарга тус зөвлөлийн шүүгч гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа дуусахаас 90-ээс доошгүй хоногийн өмнө, эсхүл гишүүний бүрэн эрх хугацаанаасаа өмнө дуусгавар болсноос хойш ажлын таван өдрийн дотор хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлэх;</p>			
		10	<p>82 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн дарга, гишүүний үүрэг, хориглох зүйл</p> <p>82.2.6.нэр дэвшигчийн сонгон шалгаруулалтын болон үнэлгээ, шалгалтын баримт бичгийг урьдчилан ил болгох, тодорхой нэр дэвшигчийн талаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр байр сууриа илэрхийлэх;</p>			
3	Прокурорын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ 2017.06.09	11	<p>58 дугаар зүйл.Хууль зүйн баталгаа</p> <p>58.8.Улсын ерөнхий прокурорын зөвшөөрөлгүйгээр бусад байгууллага, албан тушаалтан прокурорын хяналтын ажлыг шалгах, албан үүргээ гүйцэтгэхтэй нь холбогдож илэрхий болсон, эсхүл өөрт нь итгэмжлэн мэдэгдсэн төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц, хүний эмзэг мэдээллийн талаар мэдээлэл</p>			Улсын ерөнхий прокурорын зөвшөөрөл шаардаж байгаа нь мэдээлэл хайх, олж авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			өгөхийг прокуророос шаардахыг хориглоно.			
		12	61 дүгээр зүйл. Улс төрийн баталгаа 61.1.Прокурор үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, эвлэлдэн нэгдэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөөгөө эдлэхдээ өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандана.	“өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандана” гэдэг нь хууль, эрх зүйн хувьд тодорхойгүй. Ямар тохиолдолд өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандсан, хүндэтгэлтэй хандаагүй гэж үзэх нь тодорхойгүй. Мөн Төрийн албаны тухай 39.1.13 дахь хэсэгт заасны дагуу хязгаарлагдаж байж болзошгүй.		
4	Цагдаагийн албаны тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ 2017.02.09	13	64 дүгээр зүйл. Иргэн, хуулийн этгээдтэй хамтран ажиллах 64.7.Цагдаагийн байгууллага зохих сургалтад хамрагдаж тэнцсэн хэвлэл, мэдээллийн байгууллагын ажилтныг цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааг сурвалжлах, мэдээлэх үүрэгтэйгээр тусгайлан томилж хамтран ажиллана.			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
		14	84 дүгээр зүйл. Улс төрийн баталгаа 84.3.Цагдаагийн алба хаагч үзэл бодлоо илэрхийлэх, үг хэлэх, эвлэлдэн нэгдэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх, эрх чөлөөгөө эдлэхдээ албандаа хүндэтгэлтэй хандана.	“өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандана” гэдэг нь хууль, эрх зүйн хувьд тодорхойгүй. Ямар тохиолдолд өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандсан, хүндэтгэлтэй хандаагүй гэж үзэх нь тодорхойгүй. Мөн Төрийн албаны тухай 39.1.13 дахь хэсэгт		

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

5	Эрүүгийн хууль 2015.12.03			заасны дагуу хязгаарлагдаж байж болзошгүй.		
		15	96 дугаар зүйл. Цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд гомдол гаргах 96.3.Иргэнийг баривчилсан, албадан саатуулсан, захиргааны хариуцлага хүлээлгэсэн тухай цагдаагийн байгууллагаас хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлсний дараа уг ажиллагаа үндэслэлгүй болох нь эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр нотлогдвол цагдаагийн байгууллага 10 хоногийн дотор хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр залруулга хийх үүрэгтэй.			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
		16	14.2 дугаар зүйл.Мэдээлэл хайх, хүлээн авахад саад учруулах 1.Төр, түүний байгууллагаас хууль ёсоор тусгайлан хамгаалбал зохих нууцад хамаарахгүй асуудлаар мэдээлэл хайх, хүлээн авах иргэний эрхийг хэрэгжүүлэхэд хүч хэрэглэж, хүч хэрэглэхээр заналхийлж саад учруулсан бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс хоёр мянга долоон зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас зургаан сар хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгэнэ.			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
		17	14.3 дугаар зүйл.Үзэл бодлоо илэрхийлэх, хэвлэн нийтлэх эрх чөлөөнд халдах 1.Өөрийн, эсхүл бусдын хууль ёсны ашиг сонирхлыг хөндсөн аливаа мэдээллийг олон нийтэд тараах, тараалгахгүй байхын тулд хэвлэн нийтлэгчийн хуульд нийцсэн үйл ажиллагаанд хүч хэрэглэж, хүч			

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			хэрэглэхээр заналхийлсэн, эсхүл төлбөр төлж зориуд нийтлүүлээгүй, эсхүл эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд нь ноцтой хор уршиг учруулахаар сүрдүүлсэн бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс хоёр мянга долоон зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас зургаан сар хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгэнэ. <u>/Энэ хэсэгт 2017 оны 5 дугаар сарын 11-ний өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан/</u>			
6	Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хууль 2021.12.17	18	12 дугаар зүйл.Сэтгүүл зүйн зорилгоор мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах, ашиглах 12.1.Сэтгүүл зүйн, эсхүл нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоор мэдээллийг цуглуулж, боловсруулж, ашиглаж болно.			Мэдээлэл хайх эрхийг хангасан.
		19	12.2.Мэдээллийн эзний зөвшөөрөлгүйгээр эрүүл мэнд, захидал харилцаа, генетик болон биометрик мэдээлэл, бэлгийн болон хүйсийн чиг баримжаа, илэрхийлэл, бэлгийн харьцааны талаарх мэдээллийг энэ хуулийн 12.1-д заасан зорилгоор цуглуулж, боловсруулж, ашиглахыг хориглоно.			Мэдээлэл хайх эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
		20	27 дугаар зүйл.Дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийн систем 27.4.3.нийтийн зориулалттай орон сууцны орох, гарах нийтийн хэсэг болон дундын эзэмшлийн талбайн дүрсний бичлэгийг олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр дүрст хэлбэрээр тараах;		Олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах, анхааруулах гэх мэт зорилгоосоо хамаарч хэвлэн нийтлэх үндэслэл бүхий шаардлага үүссэн тохиолдолд энэхүү эрхийг	

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

					хязгаарласан байж болзошгүй.	
7	Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хууль 1994.07.07	21	7 дугаар зүйл. Жагсаал, цуглаан хийхийг хориглох газар 1. Дараахь байгууллага оршин байгаа газар энэ хуулийн 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан асуудлаар жагсаал, цуглаан хийхийг хориглоно: 1/ нисэх онгоцны буудал, төмөр замын бүх өртөө, буудал, нийслэлийн зорчигч тээврийн төв буудал; 2/ цэрэг, цагдаагийн болон төрийн хамгаалалтад байгаа газар; 3/ радио телевизийн нэвтрүүлэг явуулдаг байгууллага, аймаг, нийслэл дэх төв холбооны газар; 4/ олон улсын буюу үндэсний яармаг, үзэсгэлэн зохион байгуулж байгаа байгууллага, хот суурин газрын хүнсний болон барааны зах; 5/ эмнэлгийн байгууллага; 6/Нийслэл Улаанбаатар хотын Сүхбаатарын талбайн Төрийн ордны нутаг дэвсгэрт хамаарах хэсэгт. 7/төрийн тусгай хамгаалалтын байнгын бүсэд.	Иргэд тодорхой байрлалд жагсаал, цуглаан хийхийг бүрэн хориглосон нь тайвнаар хуран цуглах эрхийг хэтрүүлэн хязгаарласан явдал болно ² .	Хориглосон газар зохион байгуулж буй жагсаал цуглааныг сурвалжлах, хэвлэн нийтлэх эрхийг мөн хязгаарлах боломжтой.	
8	Улсын бүртгэлийн ерөнхий хууль /шинэчилсэн найруулга/ 2018-06-21	22	12 дугаар зүйл.Улсын бүртгэлийн байгууллагаас мэдээлэл өгөх 12.1.Улсын бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн сангийн мэдээллийг нээлттэй, хаалттай, хязгаартайгаар буюу энэ хуулиар тогтоосон шаардлага хангасан этгээдэд өгнө.		Энэ хуулиар тогтоосон шаардлага хангасан этгээдэд мэдээлэл өгнө гэсэн нь хэвлэн нийтлэх эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.	Энэ хуулиар тогтоосон шаардлага хангасан этгээдэд мэдээлэл өгнө гэсэн нь мэдээлэл хайх, мэдээлэл хүлээн авах эрхийг

² Нээлттэй нийгэм форум. (.)ICNLолон улсын байгууллагаас Жагсаал, цуглаан хийх эрх чөлөөний тухай хуулийн төсөл (2024 оны 10 дугаар сард нийтэлсэн хувилбар)-д өгсөн шүүмжийг монгол хэлрүү орчуулсан орчуулгаас.

https://forum.mn/uploads/users/3092/files/8_%20ICNL%20Analysis%20Mong%20Oct%202024%20draft%20law%20draft%20Jagsaal%20tsuglaan.pdf

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

9	Хүүхдийн эрхийн тухай хууль 2016.02.05		12.2.Улсын бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн сангийн дараах мэдээлэл нээлттэй байна: 12.2.1.нэрийн сан; 12.2.2.хаягийн сан; 12.2.3.хуулийн этгээдийн нэр, хаяг, регистрийн дугаар, төрөл, хэлбэр, үйл ажиллагааны чиглэл, улсын бүртгэлд бүртгэсэн огноо, үүсгэн байгуулагчийн нэр, тэдгээрийн тоо, хувьцаа эзэмшигчийн нэр, итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх этгээдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хуулийн этгээд өөрчлөн байгуулагдсан эсэх, хэлбэр, оноосон нэр өөрчлөгдсөн, татан буугдсан талаарх мэдээлэл; 12.2.4.төрийн болон албаны нууцад хамааруулснаас бусад үл хөдлөх эд хөрөнгө, газрын байршил, хил зааг, талбай, эзлэхүүн, тоо хэмжээ, зориулалт, төлөв байдал, эргэлтийн цэг, эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн төрөл, тусгай тэмдэглэл.			хязгаарласан байж болзошгүй.
		23	2.3.Улсын бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн сангийн дараах мэдээлэл хаалттай байна: 12.3.1.иргэний биеийн давхцахгүй өгөгдлийн /гарын хурууны хээ/ бүртгэл; 12.3.2.төрийн нууцад хамааруулсан үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэл; 12.3.3.Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан арга хэмжээг авахад хөтөлсөн улсын бүртгэлийн мэдээлэл.			
		24	6 дугаар зүйл. Хүүхдийн хөгжих эрх 6.1.Хүүхдийн бие махбодь, оюун санаа, ой ухаан, сэтгэц, зан байдал, харилцаанд гарч байгаа ахиц өөрчлөлтийг хүүхдийн хөгжил гэж үзэх бөгөөд хүүхэд дараахь эрх эдэлнэ:	Үзэл бодлоо илэрхийлэх, үг хэлэх эрхийг хангасан.		

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			6.1.5.хүүхэд чөлөөтэй бодож сэтгэх, өөрөө эсхүл бусдаар дамжуулан үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, мэдээлэл хайх, хүлээн авах;			
10	Монгол Улсын хөгжлийн банкны тухай хууль 2017.02.10	25	30 дугаар зүйл. Ил тод байдал 30.1.Хөгжлийн банкны жилийн эцсийн аудит хийсэн санхүүгийн тайланг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлнэ.			Мэдээлэл хүлээн авах эрхийг хангасан.
		26	30.2.Хөгжлийн банк шаардлагатай мэдээллийг хуульд заасны дагуу гаргаж өгнө.		Шаардлагатай мэдээллийг хуульд заасны дагуу гэсэн нь ямар мэдээллийг шаардлагатай гэж үзэх, хуульд заагаагүй бол мэдээллийг гаргаж өгөх боломжгүй гэсэн үндэслэлээр хэвлэн нийтлэх эрхийг хязгаарлах боломжтой.	Шаардлагатай мэдээллийг хуульд заасны дагуу гэсэн нь ямар мэдээллийг шаардлагатай гэж үзэх, хуульд заагаагүй бол мэдээллийг гаргаж өгөх боломжгүй гэсэн үндэслэлээр мэдээлэл хайх, олж авах эрхийг хязгаарлах боломжтой.
11	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль 2023.06.16	27	9 дүгээр зүйл.Худалдан авах ажиллагааны цахим систем 9.1.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулах, мэдээлэл солилцох, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах ажиллагааг цахим системээр гүйцэтгэнэ.		Мэдээллийн ил тод байдлыг хангах ажиллагааг цахим системээр гүйцэтгэнэ гэсэн нь мэдээллийн хүрээг хязгаарлаж хэвлэн нийтлэх эрхийг хязгаарлах боломжтой.	Мэдээллийн ил тод байдлыг хангах ажиллагааг цахим системээр гүйцэтгэнэ гэсэн нь мэдээлэл хайх, мэдээлэл авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
		28	39 дүгээр зүйл. Худалдан авах гэрээ 39.4.Захиалагч худалдан авах гэрээ, түүнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг цахим системд бүртгэж, олон нийтэд нээлттэй байршуулна.		Цахим системд байршуулна гэсэн нь мэдээллийн хүрээг хязгаарлаж хэвлэн нийтлэх эрхийг хязгаарлах боломжтой.	Цахим системд байршуулна гэсэн нь мэдээлэл хайх, мэдээлэл хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

		29	56 дугаар зүйл. Худалдан авах ажиллагааны улсын байцаагч 56.9.Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тендер шалгаруулалтад оролцох эрхээ хязгаарлуулсан этгээдийн жагсаалтыг хөтөлж, олон нийтэд нээлттэй мэдээлнэ.			Мэдээлэл авах хангасан. хүлээн эрхийг
12	Төсвийн тухай хууль 2011.12.23	30	6 дугаар зүйл. Төсвийн зарчмыг хэрэгжүүлэх 6.5.1.төсөв хэлэлцэх, батлах үйл ажиллагааг нийтэд нээлттэй байлгаж, төсвийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэл, тайлагналын талаар тогтоосон хугацаанд нийтэд ойлгомжтой, хүртээмжтэй байдлаар мэдээлэх;			Тогтоосон хугацаанд гэсэн нь тухайн хугацаанд мэдээллээ гаргаагүй байх, гаргахгүй байх нь мэдээлэл хайх, мэдээлэл хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
		31	8 дугаар зүйл.Төсвийн цаглабар 8.4.6.Засгийн газар жилийн төсвийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлснээс хойш ажлын гурван өдрийн дотор нийтэд мэдээлэх;			Мэдээлэл авах хангасан. хүлээн эрхийг
13	Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ 2019.11.13	32	24 дүгээр зүйл.Тусгай сангийн тайлагнал, ил тод байдал 24.2.Тусгай сангийн хөрөнгийн зарцуулалт, гүйцэтгэл, санхүүжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний мэдээллийг холбогдох шийдвэрийн хамт тухайн шийдвэр гарсан сард нь нэгтгэн олон нийтэд нээлттэй тайлагнаж, Шилэн дансны тухай хуульд заасан журмын дагуу байгууллагын цахим хуудас болон шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсаар дамжуулан хуульд заасан хугацаанд тогтмол мэдээлнэ.		Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь мэдээлэл ороогүй тохиолдолд мэдээлэл олж авах эрх хязгаарлагдаж, хэвлэн нийтлэх эрх мөн хязгаарлагдах боломжтой.	Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь өөр аргаар мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
		33	24.6.Энэ хуулийн 5.3.2, 5.3.5, 5.3.18-д заасан тусгай сан шинээр олгох зээлийн эх үүсвэрийн хэмжээ, сонгон шалгаруулалтын журам, тавих шаардлага,		Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь мэдээлэл ороогүй	Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь өөр аргаар мэдээлэл

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалтыг цахим хуудсаараа дамжуулан мэдээлж, мэдээллийг тогтмол шинэчилнэ.		тохиолдолд мэдээлэл олж авах эрх хязгаарлагдаж, хэвлэн нийтлэх эрх мөн хязгаарлагдах боломжтой.	хайх, хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
		34	24.7.Энэ хуулийн 5.3.2, 5.3.5, 5.3.18, 5.3.20-д заасан тусгай сангаас зээл, буцалтгүй тусламж, санхүүгийн дэмжлэг авахаар хүсэлт ирүүлсэн иргэд, хуулийн этгээдийн бизнес төлөвлөгөөгөө танилцуулах, түүнийг сонгон шалгаруулах, үнэлэх үйл явцыг олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нээлттэй, ил тод зохион байгуулна.			Мэдээлэл хүлээн авах эрхийг хангасан.
14	Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль	35	29 дүгээр зүйл. Нутгийн өөрийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх иргэний эрх 29.2.Иргэн аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд сонгогдох, төлөөлөгчийг сонгох, баг, хорооны иргэдийн Нийтийн Хуралд өөрөө оролцох, нутгийн өөрийн удирдлагын байгууллагад өргөдөл, гомдол гаргаж шийдвэрлүүлэх, хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу мэдээлэл авах эрхтэй.			Мэдээлэл хүлээн авах эрхийг хангасан.
		36	39 дүгээр зүйл. Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгчийн эрх, үүрэг 39.3.Хурлын төлөөлөгч нь хуралдааны чөлөөт цагт Хурлын хорооны үйл ажиллагаанд оролцож, төлөөлөгчийн хувьд хийсэн ажлынхаа талаарх мэдээллийг Хурлын цахим хуудсаар болон бусад хэлбэрээр сонгогчдод мэдээлнэ.			Мэдээлэл хүлээн авах эрхийг хангасан.
15	Коронавируст халдвар /КОВИД-19/-ын цар тахлаас	37	11 дүгээр зүйл.Эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр, арга хэмжээнд тавих шаардлага			

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

	урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль 2020.04.29		11.3.Иргэний байршил, хөдөлгөөнийг тэмдэглэх, бүртгэх зорилгоор ашиглаж буй аливаа программ болон техник хангамжийн өгөгдлийн санд цугларсан мэдээллийг зөвхөн цар тахалтай тэмцэх үйл ажиллагаанд ашиглах бөгөөд гуравдагч этгээдэд тараахыг хориглоно. Энэ үйл ажиллагааг харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага хэрэгжүүлж, хяналт тавина. <u>/Энэ хэсгийг 2021 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдрийн хуулиар нэмсэн./</u>			
16	Онц байдлын тухай 1995.11.14	38	16 дугаар зүйл.Онцгой арга хэмжээ 3.Энэ хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 2-т заасан үндэслэлээр онц байдал зарласан бол энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаас гадна дор дурдсан нэмэлт онцгой арга хэмжээ тогтоож болно: 4/олшруулах болон дуу авиаг чангаруулах техник хэрэгслийн ашиглалтыг хязгаарлах буюу хориглох, шаардлагатай бол түр хураан авах, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд хяналт тогтоох, эсхүл онц байдлыг цуцлах хүртэл үйл ажиллагааг нь зогсоох		Онц байдлын үед “олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд хяналт тогтоох, эсхүл онц байдлыг цуцлах хүртэл үйл ажиллагааг нь зогсоох” гэсэн нь хэвлэн нийтлэх эрхийг хязгаарлах боломжтой.	Онц байдлын үед “олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд хяналт тогтоох, эсхүл онц байдлыг цуцлах хүртэл үйл ажиллагааг нь зогсоох” гэсэн нь иргэдийн мэдээлэл авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
17	Төв банк /Монгол банк/-ны тухай хууль 1996.09.03	39	ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ МОНГОЛ БАНКНААС БУСАДТАЙ ХАРИЛЦАХ 34 дүгээр зүйл.Монголбанкны мэдээлэл 4.Монголбанк хууль тогтоомжийн дагуу статистикийн мэдээлэл, тайланг хэвлэлд нийтлүүлж болно.		“нийтлүүлж болно” гэсэн нь нийтлүүлэхгүй байж болно гэсэн агуулга агуулж байна гэж үзэж байна. Энэ нь хэвлэгдээгүй гэсэн үндэслэлээр хэвлэн нийтлэх эрхийг хязгаарлах боломжтой.	Хэвлэгдээгүй гэсэн үндэслэлээр мэдээлэл авах, хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

18	Улс төрийн намын тухай хууль 2023.07.07	40	9 дүгээр зүйл.Улс төрийн намын үйл ажиллагааг цахимаар явуулах, ил тод байдлыг хангах 9.2.Нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, бусад журам, санхүүгийн тайлан болон үйл ажиллагааны товч тайланг ил тод, нээлттэй байлгаж, нийтэд тогтмол мэдээлэх, мэдээлэл авах боломжоор хангана.		Ямар арга хэлбэрээр мэдээлэх нь тодорхойгүй байгаа нь мэдээлэл олж авах, хэвлэн нийтлэх эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.	Мэдээлэл хайх, мэдээлэл олж авах эрхийг хангасан хэдий ч ямар арга хэлбэрээр мэдээлэх нь тодорхой биш байгаа нь энэ эрхийг хязгаарлах боломжтой.
		41	9.7.Намын дансанд хүлээж авсан хандивын болон бусад мэдээллийг холбогдох хуульд заасны дагуу цахим хуудсанд байршуулна. Хандивлагчийг мэдээлэхдээ энэ хуулийн 43.8-д заасныг баримтална.		Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь мэдээлэл ороогүй тохиолдолд мэдээлэл олж авах эрх хязгаарлагдаж, хэвлэн нийтлэх эрх мөн хязгаарлагдах боломжтой.	Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь өөр аргаар мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
		42	9.8.Нам жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд аудит хийлгэж, жил бүрийн нэгдүгээр улиралд багтаан цахим хуудсандаа байршуулж олон нийт, гишүүд, дэмжигчдээ нээлттэй танилцуулж байна.		Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь мэдээлэл ороогүй тохиолдолд мэдээлэл олж авах эрх хязгаарлагдаж, хэвлэн нийтлэх эрх мөн хязгаарлагдах боломжтой.	Цахим хуудсаар дамжуулан мэдээлнэ гэсэн нь өөр аргаар мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
		43	11 дүгээр зүйл.Улс төрийн нам үүсгэн байгуулах 11.5.Намыг үүсгэн байгуулах хурлаас нам үүсгэн байгуулсан тухай шийдвэр гарсан өдрийг тухайн нам үүсэн байгуулагдсан өдөрт тооцох бөгөөд энэ тухай нийтэд зарлан мэдээлнэ.		Ямар арга хэлбэрээр мэдээлэх нь тодорхойгүй байгаа нь мэдээлэл олж авах, хэвлэн нийтлэх эрхийг	Ямар арга хэлбэрээр мэдээлэх нь тодорхойгүй байгаа нь мэдээлэл олж авах эрх хязгаарлагдах боломжтой.

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

					хязгаарласан байж болзошгүй.	
	44	29 дүгээр зүйл.Төрийн санхүүжилтийн хэмжээг тогтоох 29.1.Сонгуулийн төв байгууллага жил бүрийн 09 дүгээр сарын 15-ны өдрөөс өмнө төрийн санхүүжилт авах эрх бүхий нам бүрд төрийн санхүүжилтийн эрх үүсэх жилийн санхүүжилтийн хэмжээг энэ хуульд заасны дагуу тогтоож, нийтэд мэдээлнэ.				Ямар арга хэлбэрээр мэдээлэх нь тодорхойгүй байгаа нь мэдээлэл олж авах эрх хязгаарлагдах боломжтой.
	45	34 дүгээр зүйл.Хандивтай холбогдуулан хүлээх үүрэг, хориглох зүйл 34.1.Нам дараах хандив өгсөн иргэний ургийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, эсхүл хуулийн этгээдийн нэр, хандивын хэмжээ, хандивыг хүлээн авсан он, сар, өдрийг цахим хуудсандаа хайлт хийх боломжтой нээлттэй өгөгдлийн санд улирал тутам байршуулж, сонгуулийн төв байгууллагад хүргүүлэх бөгөөд уг мэдээллийг намын санхүүгийн тайланд тусгайлан заана:				Мэдээлэл мэдээлэл олж авах эрхийг хангасан. Хүний хувийн мэдээллийг хамгаалах тухай хуулиар хязгаарлагдсан байж болзошгүй.
	46	38 дугаар зүйл.Санхүүгийн тайланг баталгаажуулах 38.11.Аудитын дүгнэлтийг намын тайланд хавсаргах бөгөөд энэ хуулийн 43 дугаар зүйлд заасны дагуу бүрэн хэмжээгээр нийтэлнэ.				
	47	43 дугаар зүйл.Тайланг нийтэд мэдээлэх 43.8.Намын санхүүгийн тайлан болон үйл ажиллагааны товч тайлан, харьцуулсан товч мэдээллийг нийтлэхдээ хандивлагч иргэний ургийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, эсхүл хуулийн этгээдийн нэр, оршин байгаа аймаг, сум, багийн, эсхүл			Хэвлэн нийтлэх эрхийг хангасан.	

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			нийслэл, дүүрэг, хорооны нэр, дугаарыг нийтэлнэ.			
19	Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд өргөдөл, гомдол 1995.04.17	48	7 дугаар зүйл.Өргөдөл, гомдлын талаар төрийн байгууллага, албан тушаалтны хүлээх нийтлэг үүрэг 8/иргэдийн өргөдөл, гомдлын шийдвэрлэлтийн талаархи мэдээллийг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр тогтмол хугацаанд мэдээлэх; <u>/Энэ заалтыг 2003 оны 10 дугаар сарын 30-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/</u> 9/хууль тогтоомжоор тогтоосон өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлж, сурталчлах. <u>/Энэ заалтыг 2003 оны 10 дугаар сарын 30-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/</u> 10/өргөдөл, гомдол хүлээн авах үүрэг бүхий ажилтан өргөдөл, гомдлыг тогтоосон хугацаанд нь шийдвэрлэх албан тушаалтанд хүргэх. <u>/Энэ заалтыг 2009 оны 6 дугаар сарын 25-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/</u>			Мэдээлэл хайх, мэдээлэл олж авах эрхийг хангасан.
		49	11 дүгээр зүйл.Өргөдөл, гомдол гаргах 1.Иргэд өргөдөл, гомдлоо төрийн тухайн байгууллага, албан тушаалтан шийдвэрлэхээр хууль тогтоомжоор тогтоож, хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр албан ёсоор нийтэд зарласан асуудлаар гаргана. Төрийн байгууллага, албан тушаалтны хууль тогтоомжоор тогтоосон эрхлэх асуудлын хүрээг албан ёсоор нийтэд зарлаагүй нь тухайн асуудлаар			Мэдээлэл олж авах эрхийг хангасан.

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

			гаргасан өргөдөл ³ , гомдлыг ⁴ хүлээн авахгүй байх үндэслэл болохгүй. <u>/Энэ хэсгийг 2003 оны 10 дугаар сарын 30-ны өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулсан/</u>			
		50	5.Энэ зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасан өргөдөл, гомдолд амаар хариу өгч болох бөгөөд шаардлагатай бол шалгаж тодруулан бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр хариу өгч болно. <u>/Энэ хэсэгт 2024 оны 01 дүгээр сарын 12-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./</u> <u>/Энэ хэсгийг 2003 оны 10 дугаар сарын 30-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/</u>			Мэдээлэл авах эрхийг хангасан.
20	Захиргааны ерөнхий хууль 2015-06-19	51	43 дугаар зүйл.Захиргааны актыг мэдэгдэх 43.7.Хуульд өөрөөр заасан тохиолдолд захиргааны актыг нийтэд мэдэгдэх бөгөөд захиргааны актыг үйлчлэх тодорхой нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хэвшсэн журмаар нийтэд танилцуулснаас хойш ажлын 10 өдөр өнгөрсний дараа уг актыг мэдэгдсэнд тооцно. Тайлбар: Хэвшсэн журмаар нийтэд танилцуулах гэж захиргааны байгууллагын албан ёсны мэдээллийн самбар, цахим хуудас, орон нутгийн болон үндэсний шинжтэй хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлэхийг ойлгоно.		Мэдээлээгүй тохиолдолд мэдээлэл авах эрх хязгаарлагдаж, хэвлэн нийтлэх эрх мөн хязгаарлагдах боломжтой.	Мэдээллийг түгээх аргыг тоочин заасан нь мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.
21	Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль	52	7.5 дугаар зүйл.Мэдээлэл авах 1.Яллагдагч эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны талаар шүүх, прокурор, мөрдөгчөөс энэ хуульд заасны			Иргэний мэдээлэл авах эрхийг хангасан.

³ 3./"өргөдөл" гэж энэ хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4 дэх заалтад зааснаас бусад асуудлаар төрийн байгууллага, албан тушаалтанд хандаж гаргасан хүсэлтийг; Өргөдөл нь санал, мэдэгдлийн шинжтэй байж болно.

⁴ 4/"гомдол" гэж төрийн байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр, үйл ажиллагаагаар иргэдийн хуулиар хамгаалагдсан эрх, эрх чөлөө, ашиг сонирхол зөрчигдсөн гэж үзэж сэргээлгэхээр гаргасан хүсэлтийг;

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.

	/Шинэчилсэн найруулга/ 2017.05.18		дагуу өгөхийг зөвшөөрсөн мэдээллийг авах эрхтэй.			
		53	8.3 дугаар зүйл.Мэдээллээр хангуулах 3.Прокурор, мөрдөгч хуулиар хамгаалагдсан төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц, хүний эмзэг мэдээлэлтэй холбоотой асуудлаар хохирогч, түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчид мэдээлэл өгөхгүй.			Хохирогч, түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчид мэдээлэл өгөхгүй гэсэн нь мэдээлэл авах эрхийг хязгаарласан байж болзошгүй.

Тайлбар:Дээрх хуулийн зүйл, заалтыг зөвхөн Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16.16 болон 16.17 дугаар хэсгийн агуулгын хүрээнд шүүж үзсэн бөгөөд тухайн хуулийн үзэл баримтлал, зорилгыг харгалзан үзээгүй болно.